

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

ETICA ȘI DEONTOLOGIA PROFESIONALĂ A PROCURORULUI

CURRICULUMUL

FORMATOR:

Victor ABABII,
*Procuror, șef al secției securitate internă
a Procuraturii Generale*

Chișinău 2012

I. PRELIMINARII

Etica și deontologia profesională este ramura dreptului care reglementează comportamentul și exigențele procurorilor atât în cadrul exercitării obligațiilor de serviciu, cât și în viața privată. Deontologia și etica, de asemenea, reglementează mecanismul aplicării față de procurori a sancțiunilor disciplinare pentru încălcarea atribuțiilor de serviciu și a eticii profesionale. Deoarece supremația legii poate exista doar într-un stat de drept, puternic și integru, procurorii sunt obligați în virtutea profesiei să respecte normele deontologiei și eticii corespunzătoare statutului lor înalt în societate. Aceasta, respectiv va consolida încrederea populației în imparțialitatea și prestigiul activității de procuror în societate.

Respectarea deontologiei și eticii profesionale a procurorului contribuie esențial la consolidarea integrității organelor Procuraturii.

Procese de reformare a justiției organelor procuraturii, având ca scop apărarea intereselor generale ale societății, ordinii de drept, a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, necesită instituirea unei conduite și comportament ireproșabil al procurorului în corespundere cu sarcinile care stau în fața organelor Procuraturii, standardele internaționale.

Aceste procese au stat la baza elaborării și adoptării de către Consiliul Superior al Procurorilor la 04.10.2011 a noului Cod de etică al procurorului.

Etica profesională a procurorului a devenit și mai actuală după adoptarea Codului de etică al procurorului.

Studierea acestei discipline de către audienții Institutului Național al Justiției este esențială pentru cunoașterea de către acestea a exigențelor procurorului, a modului în care să trateze diverse situații și dileme etice în viitoarea lor activitate profesională de procuror.

II. OBIECTIVELE STANDARD ALE DISCIPLINEI

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să definească noțiunile de bază și principiile eticii procurorului;
- să determine sarcinile eticii și deontologiei procurorului;
- să identifice prevederile standardelor internaționale și naționale privind deontologia și etica procurorului, evoluția istorică a acestora;
- să identifice riscurile instituționale și căile de diminuare a acestora;
- să identifice vulnerabilitățile în activitate și măsurile de depășire a lor;
- să determine modul de soluționare a problemelor de etică și încălcărilor pasibile de sancționare disciplinară;
- să determine competențele și atribuțiile organelor de autoadministrare a procurorilor la soluționarea problemelor de etică și conflictelor disciplinare;
- să identifice competențele secției securitate internă, a procurorilor conducători în problemele ce țin de respectarea standardelor de etică a procurorilor;
- să cunoască exigențele și standardele de etică ale procurorului în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu și în viața privată.
- să determine formele responsabilității procurorilor pentru încălcarea normelor de etică.

La nivel de aplicare:

- să formuleze situații concrete de aplicare în activitatea de procuror a noțiunilor și principiilor de bază ale eticii procurorului, consecințele nerespectării acestora;
- să analizeze situații concrete în scopul identificării riscurilor instituționale și să propună soluții de diminuare a riscurilor;
- să argumenteze vulnerabilitățile în activitate și să propună măsuri concrete de iradiere a vulnerabilităților;
- să propună situații concrete de comportament al procurorului în exercițiul funcției și în afara orelor de serviciu cu aprecierea comportamentului prin prisma respectării standardelor de etică ale procurorilor;
- să proiecteze încadrarea juridică a acțiunilor, inacțiunilor procurorului în situații concrete;
- să recomande sancțiunile care urmează a fi aplicate procurorilor pentru încălcările comise;
- să identifice competențele Colegiului disciplinar, Consiliului Superior al Procurorilor în situații etice;
- să întocmească proiecte ale actelor emise de organele de autoadministrare a procurorilor în situații concrete de încălcări ale eticii procurorului;
- să stabilească aplicarea corectă a normelor prevăzute în Codul de etică al procurorului, Legii cu privire la Procuratură și standardele internaționale în situații concrete;
- să determine competențele Secției securitate internă la încălcarea normelor de etică;
- să întocmească proiecte de încheieri pe marginea controalelor de serviciu.

La nivel de integrare:

- să aprecieze locul și rolul deontologiei și eticii procurorului în contextul altor științe juridice;
- să formuleze propuneri de perfectare și completare a standardelor deontologiei și eticii procurorilor;
- să formuleze propuneri la perfecționarea cadrului legislativ, actelor departamentare care ar contribui la diminuarea și iradierea factorilor negativi în activitatea procurorilor;
- să estimeze eficiența normelor din Codul de etică al procurorilor, Legii cu privire la Procuratură la consolidarea integrității organelor Procuraturii.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Semestrul	Numărul de ore		Evaluarea	Responsabil de disciplină
II	c	s	evaluare	Victor Ababii
	8	16		

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

	Tema	Realizarea în timp	
		c	s
1.	Standarde etice pentru procurori	2	2
2.	Restricțiile și exigențele față de procuror în tipul serviciului și în afara orelor de lucru	2	4
3.	Integritatea procurorului Factorii de risc instituționali în activitatea procurorului	2	2
		2	2
4.	Răspunderea și sancționarea disciplinară a procurorilor Dileme etice ale auditorilor.	2	6
Total		8	16

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

Obiective de referință	Conținuturi
- să definească noțiuni generale de deontologie și etică a procurorului; - să cunoască istoricul apariției deontologiei și eticii procurorului; - să aprecieze evoluția deontologiei și eticii procurorului în Republica Moldova, necesitatea adoptării Codurilor de etică ale procurorului; - să determine scopul și sarcinile eticii de procuror; - să aprecieze locul eticii și deontologiei de procuror în sistemul de drept al RM; - să aprecieze modul în care respectarea strictă a normelor de etică contribuie la edificarea valorilor instituționale și a încrederii publicului; - să argumenteze standardele internaționale a deontologiei și eticii de procuror; - să analizeze standardele naționale privind deontologia și etica procurorului; - să enumere și să argumenteze sarcinile principiile deontologiei și eticii de procuror; - să formuleze situații de încălcare a principiilor etice și deontologiei procurorului.	1. Standardele etice pentru procurori - noțiuni generale de etică și deontologie a procurorilor; - istoricul apariției deontologiei și eticii procurorului; - evoluția deontologiei și eticii procurorului în Republica Moldova; - scopul și sarcinile eticii de procuror; - standardele internaționale privind deontologia și etica procurorului; - standardele naționale ale deontologiei și eticii procurorului; - sarcinile eticii și deontologiei procurorului; - principiile deontologiei și eticii de procuror (legalității, egalității și nediscriminării, imparțialității, profesionalismului și confidențialității).
- să enumere restricțiile ce țin de prevenirea comportamentului coruptibil; - să determine și să aprecieze acțiunile coruptibile în situații concrete; - să dea apreciere juridică manifestărilor coruptibile în situații concrete; - să formuleze care sunt cerințele față de procuror în afara orelor de serviciu; - să explice care sunt cerințele și exigențele procurorului în familie și societate; - să identifice reglementările juridice la acest capitol; - să explice care sunt cerințele față de procuror în coraport cu colegii, superiorii, părțile procesuale; - să soluționeze situațiile ce constituie sau pot constitui imixiuni în activitate; - să soluționeze cazuri concrete de încălcare de către procuror a restricțiilor față de el în afara orelor de lucru; - să formuleze încălcările admise de procurori la conducerea și exercitarea urmăririi penale, reprezentarea învinuirii și apărarea	2. Restricțiile și exigențele față de procuror în timpul serviciului și în afara orelor de lucru - restricțiile ce țin de prevenirea manifestărilor coruptibile; - restricțiile și exigențele procurorului în exercițiul funcției; - comportamentul procurorului în afara orelor de serviciu; - exigențele procurorului în coraport cu colegii, cetățenii, superiori, organele de urmărire penală părțile procesuale; - enumerarea restricțiilor și exigențelor față de procuror în afara orelor de lucru; - comportamentul procurorului în familie și în viața privată; - soluționarea situațiilor etice ce țin de exigențele procurorului în timpul serviciului și în viața privată; - încălcările admise de procurori în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu(la executarea și conducerea urmăririi penale, reprezentării învinuirii apărarea intereselor

intereselor generale ale societății; - să identifice responsabilitatea procurorului în anumite situații în legătură cu exercitarea obligațiilor de serviciu.	generale ale societății).
- să dea definiția integrității procurorului; - să formuleze care sunt caracteristicile integrității procurorului; - să formuleze sarcinile integrității procurorului; - să formuleze cerințele integrității procurorului în timpul exercitării obligațiilor de serviciu; - să formuleze cerințele integrității procurorului în afara orelor de serviciu; - să enumere factorii care contribuie la integritatea procurorului; - să identifice vulnerabilitățile în activitatea procurorului; - să identifice mecanismele de consolidare a integrității; - să dea apreciere factorilor de risc în activitatea procurorilor și cum se răsfrâng ei asupra activității procurorului; - să formuleze cum se clasifică factorii de risc instituționali; - să enumere măsurile care urmează a fi întreprinse de către procurori întru diminuarea factorilor de risc în activitate; - să enumere măsurile ce urmează a fi întreprinse de către administrației întru diminuarea factorilor de risc; - să identifice factorii de risc în situații concrete; - să propună măsuri întru diminuarea riscurilor din activitate.	3. Integritatea procurorului - definiția integrității procurorului; - caracteristica integrității procurorului; - sarcinile integrității procurorului; - integritatea procurorului în timpul exercitării obligațiilor de serviciu; - integritatea procurorului în afara orelor de lucru; - factorii care contribuie la integritatea procurorului; - vulnerabilitățile în activitatea procurorului; - mecanismele existente în organele procuraturii de consolidare a integrității. Factorii de risc instituționali în activitatea procurorului - aprecierea factorilor de risc în activitatea procurorilor; - clasificarea factorilor de risc instituționali; - măsurile care urmează a fi întreprinse întru înlăturarea și diminuarea factorilor de risc; - riscurile instituționale și etica de procuror; - identificarea factorilor de risc în situații concrete și soluțiile ce urmează a fi luate întru neadmiterea factorilor de risc;
- să formuleze principiile răspunderii disciplinare a procurorilor; - să enumere prevederile legislative și normative privind sancționarea procurorilor pentru încălcări ale eticii de procuror; - să identifice încălcările pentru care procurorul poate fi supus răspunderii disciplinare; - să explice mecanismul aplicării sancțiunilor disciplinare față de procuror; - să enumere sancțiunile disciplinare care pot fi aplicate față de procurori în conformitate cu Legea cu privire la procuratură; - să efectueze încadrarea juridică a acțiunilor procurorului care urmează să fie tras la răspundere disciplinară pentru încălcarea eticii de procuror;	4. Răspunderea și sancționarea disciplinară a procurorilor - principiile răspunderii disciplinare a procurorilor; - prevederile legislative și normative privind sancționarea procurorilor pentru încălcări ale eticii de procuror; - încălcările pentru care procurorul poate fi supus răspunderii disciplinare; - mecanismul aplicării sancțiunilor disciplinare față de procuror; - sancțiunile disciplinare care pot fi aplicate; - încadrarea juridică a acțiunilor procurorului pasibile de răspundere disciplinară; - mecanismul existent în organele procuraturii de sancționare a procurorului; - controlul de serviciu și rolul lui în

- să întocmească Hotărâri de aplicare a sancțiunilor disciplinare; - să întocmească proiecte de încheieri ale controalelor de serviciu; - să determine competențele secției securitate internă la monitorizarea respectării eticii procurorului și aplicarea sancțiunii disciplinare. - să propună pentru discuție diferite dileme concrete de etică; - să estimeze dilemele etice legale de profesia de procuror; - să propună modificări și completări ale cadrului legislativ și normativ cu prevederi, care ar contribui efectiv la neadmiterea încălcărilor de etică de către procurori.	consolidarea integrității; - competențele organelor de autoadministrare a procurorilor la aplicarea sancțiunilor disciplinare; - consecințele aplicării sancțiunilor disciplinare. Dileme etice ale auditorilor - discuții între auditori și formator asupra eticii și deontologiei procurorului.

VI. SUGESTII PENTRU ACTIVITATEA INDIVIDUALĂ A AUDIENȚILOR

Subiect/problemă	Forme de realizare	Modalități de evaluare
1. Standardele etice pentru procurori	-Comunicări -Lucrul în grup -Lucrul individual	-Prezentarea rezultatelor - Discuții în grup - discuții individuale
2. Restricțiile și exigențele față de procuror în timpul exercitării obligațiilor de serviciu și în afara orelor de serviciu	-Referate -Studiu după caz -Comunicate -Lucrul în grup	-Prezentarea materialelor -Participarea la mese rotunde -Discuții în grup -Discuții individuale
3. Integritatea procurorului	-Analize în rezultatul studiului; -Lucrul individual -Lucrul în grup	-Prezentarea rezultatelor și aprecierea lor -Testarea cunoștințelor
Factorii de risc instituționali în activitatea procurorilor		Prezentarea rezultatelor și aprecierea lor -Participarea la mese rotunde
4. Răspunderea și sancționarea disciplinară a procurorilor	-Studiu după caz -Analiza situațiilor concrete	
Dileme etice ale auditorilor	-Lucrul în grup -Studii individuale	-Dezbateri

VII. EVALUAREA DISCIPLINEI

I. Evaluări sumative periodice: lucrări de control, testări.

Lucrare de control la tema: Standardele etice pentru procurori:

- noțiuni generale de etică și deontologie a procurorului;
- standardele internaționale privind deontologia și etica procurorului;

Lucrare de control la tema: Răspunderea și sancționarea disciplinară a procurorului:

- principiile răspunderii disciplinare a procurorului;
- prevederile legislative și normative privind sancționarea procurorilor pentru încălcări ale eticii de procuror;
- încălcările pentru care procurorul poate fi supus răspunderii disciplinare;
- mecanismul aplicării sancțiunilor disciplinare, față de procuror;
- încadrarea juridică a acțiunilor procurorului pasibile de răspundere disciplinară;
- impactul sancțiunilor disciplinare față de procuror;

II. Evaluarea sumativă finală: EVALUARE

Soluționarea în scris a spețelor care conțin încălcări ale eticii și deontologiei procurorului, argumentarea soluțiilor propuse, propunerea sancțiunilor și justificarea acestora.

Întocmirea proiectelor de Hotărâri privind aplicarea sancțiunilor disciplinare, încheierilor controalelor de serviciu

Spețe:

Speța 1.

La 26.12.2008 procurorul Ciobanu VI, fiind în stare de ebrietate în timpul serviciului, a intrat în biroul colegiului de serviciu și l-a insultat.

Dați apreciere acțiunilor lui V.Ciobanu?

Ce încălcări au fost admise de către el?

Apreciați măsura pedepsei.

Speța 2.

Procurorul Maximov E., activînd în procuratura r-lui Cimișlia, neavînd loc permanent de trai, s-a adresat către cunoscutul ei, care i-a dat cheile și i-a permis să locuiască în apartamentul prietenei sale, care de mai bine de un an nu locuia în el.

Întreprinderea gospodăririi locative a acționat-o pe cet. Cebotaru N. În judecată, solicitînd recunoașterea pierderii dreptului la locuință.

În timpul examinării litigiului civil, procurorul Maximov E. A efectuat reparația în apartament, a modificat amplasarea internă a odăilor, deteriorînd mobilierul.

Proprietara apartamentului s-a adresat cu petiție de pedepsi procurorul Maximov E.

Apreciați acțiunile procurorului Maximov E.

Sunt pasibile de pedeapsă acțiunile ei?

Apreciați măsurile pedepsei.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Constituția Republicii Moldova
2. Legea cu privire la Procuratură nr.294-XVI din 25.12.2008
3. Legea privind activitatea operativă de investigații nr. 45-XIII din 12.04.1994
4. Legea cu privire la statutul persoanelor de demnitate publică
5. Legea privind Codul de conduită al funcționarului public
6. Legea cu privire la prevenirea și combaterea corupției.
7. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158-XVI din 04.07.2008
8. Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice nr. 271-XVI din 18.12.2008
9. Codul de etică al procurorului aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor nr. 12-3d-228/11 din 04.10.2011
10. Ghidul cu privire la rolul procurorilor, aprobat la Congresul 8 al Națiunilor Unite cu privire la prevenirea crimei și tratamentul delicvenților în 1990
11. Standardele de responsabilitate profesională și declarații privind drepturile și obligațiile esențiale ale procurorilor, adoptate de către Asociația Internațională a Procurorilor la 23.04.1999.
12. Recomandările Consiliului Europei REC (2000) din 11.05.2000 privind codurile de conduită pentru funcționarii publici și REC (2000) 19 cu privire la rolul procuraturii în cadrul sistemului de justiție penală.
13. Ghidul European al eticii și conduitei procurorului „Ghidul de la Budapesta”, adoptat la Conferința Procurorilor Generali din Europa la 31.05.2005.
14. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948
15. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966
16. Convenția Europeană a Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului
17. Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene din 2000
18. Codul de etică al judecătorului din 29.11.2007.
19. Bauman Z. Etica postmodernă-Timișoara: Amarcord, 2000
20. Concepția asigurării securității interne în organele procuraturii Republicii Moldova
21. Regulamentul secției securitate internă
22. Regulamentul cu privire la efectuarea controlului de serviciu în organele Procuraturii
23. Codul muncii